

Haász Sándor

Új alternatívák a szociálpedagógus-képzésben

A tanulmány a hazai szociálpedagógus-képzés „új típusú” megközelítésére tesz kísérletet, melyben előtérbe kerülnek a kompetencia alapú képzés felsőoktatást érintő mérési és értékelési módszerei. Az új típusú szociális képzés alapja az a gyakorlatközpontú szemlélet, amely szorosabb együttműködést és átjárhatóságot biztosít a képzés és a gyakorlat között. A kongruens szakmai énkép kialakulásának egyik elemi feltétele a szakmai kommunikáció fejlesztése, valamint az önreflektív megismerőtevékenység kialakítása a szakmai képzés során. A képzési programban a hallgatók egy kompetenciamérő szoftver alkalmazásán keresztül visszajelzéseket kapnak szakmai tevékenységük, kompetenciáik tereptanári, oktatói értékeléséről. A szoftver lehetőséget nyújt az önértékelés bővítésére, és irányt mutat a szükséges területek fejlesztéséhez.

AZ „ÚJ TÍPUSÚ” SZOCIÁLIS KÉPZÉS

A bolognai folyamat felsőoktatásban betöltött szerepének egyik meghatározó szegmense az „új típusú” szociális képzések megjelenése. A rendszer szellemisége, reformtörekvései, az azóta ismertté vált és alkalmazott kulcsfogalmak, mint kompetencia, tudás alapú társadalom vagy versenyképes tudás és élethosszig tartó tanulás mentén váltak igazán népszerűvé Európában. A hazai felsőoktatás is – csatlakozva a nemzetközi törekvésekhez – igyekszik képzési rendszerét fokozatosan átalakítani, egységesíteni, melyben a „szolgáltató- és felhasználóbarát”, a gyakorlati készségeket, kompetenciákat felszínre hozó és azokat tudatosan formáló képzési koncepciók kialakítása a cél.

A szociális felsőoktatás is, mint minden gyakorlatorientált szakmát adó képzés, aktuális kihívásnak érezheti a kitűzött célok megvalósítását, így a kompetenciák tudatos, élményközpontú fejlesztésének, valamint a tapasztalati tanulás innovatív technikáinak, módszereinek bevezetését vagy bővítését a már meglévő képzési rendszerekben.

Intézményünk, a Nyugat-magyarországi Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kara, szociálpedagógus- (BA) képzésének szakmai megújítására tett törekvéseiben szükségesnek gondolta a szakmai kompetenciák tudatosabb, karakteresebb (egyenre szabott) megjelenését, valamint a segítővé válás szakmai folyamatának egész képzésen átívelő hospitálását. Az új koncepcióban előtérbe kerül a minőségi szakmaoktatás, melynek komponensei között a magas szintű elméleti képzést jól strukturált gyakorlati képzési elemek egészítik ki.

A megszerzett ismeretek, tapasztalatok, folyamatos visszacsatolások (monitoring, értékelés) mentén válnak a szakmai személyiség, szakmai öntudat részévé, melyre az eddigieknél jóval nagyobb hangsúly helyeződik.

A képzés gyakorlatközpontúvá válása nélkülözhetetlen, melyben az elméleti tudás tapasztalati elemekkel bővül, a módszertani tudás, technikai jártasság pedig önállóan vagy csoportosan fejleszthető. Az új koncepció nagyobb lehetőséget nyújt az egyén szakmai kiteljesedésére, tudatos impressziókeltés, attitűdformálás útján a szakmai érdeklődés kialakítására, és támaszt nyújt a szakterület vagy specializációk választásában. A szakmai gyakorlat alapozó szakasza általános képet ad az alkalmazott területek, intézmények, módszerek sokszínűségéről, melyet az integráló, majd az intenzív szakasz mélyebb szintű és tartalmasabb terepmunkája követ. A folyamatosság lehetőséget nyújt a szakmaterület(ek) alaposan átgondolt kiválasztására, amit a gyakorlatfeldolgozó szemináriumok részben elő is készítenek, és ami a szakmaterületnek megfelelő specializációs és szakdolgozati téma-választást is elősegíti.

A gyakorlati munka annak a partnerségen alapuló kapcsolatnak az alapja, amelyet az intézmény sikeresen kialakított a különböző szakmaterületeken dolgozó tereptanárral, intézményvezetőkkel. A tapasztalatcserék eredménye a szakmai gyakorlati képzés tartalmi fejlesztése, melyre a folyamatos kapcsolattartás mellett az évente megrendezett terepkonferenciák is lehetőséget adtak, adnak. A konferenciák állandó résztvevői a terepgyakorlatba bekapcsolódó hallgatók, tereptanárok, oktatók. A szakmai gyakorlat és a szakmaterület választását segítő elektronikus dokumentumtár a Szociális és Nevelés-tudományi Intézet gondozásában megjelenő Terepgyakorlat Ismertető Adatbázis, melynek aktualizálása folyamatban van. A dokumentumtár a karral együttműködő intézmények listáját, elérhetőségét, kontaktszemélyeit, valamint az intézmények profiljának, tevékenységi körének bemutatását, a szociálpedagógiai gyakorlat intézményen belüli ütemezését, főbb szakmai elveit tartalmazza.

A befogadó, interaktív típusú pedagógiai elemek számos alternatívája jelenik meg a képzésben, különös tekintettel a terepfeldolgozó vagy esetmegbeszélő szemináriumokra, a szakmai reflexiókat, önértékelést segítő szemináriumi foglalkozásokra és a szaktárgyi projektekre, amelyekben a fejlesztő pedagógiai munka az együttműködésnek, az egyéni szakmai állásfoglalásoknak, kritikai megnyilvánulásoknak bőséges teret enged. Ezáltal számos kulcskompetencia fejlesztése (személyes-kommunikatív, szociális, speciális v. szakmai) válik életszerűvé a képzési tanmenetben.

A kompetenciák mérése, nyomon követése a szakmai szocializáció fontos állomásai, amelyek a hallgatónak visszajelzést, értékelést adnak addigi tevékenységéről, szakmai énképét gazdagítják. A háromszereplős értékelési rendszer¹ (hallgató, tereptanár, terepgyakorlat-vezető tanár) a képzésünkben megjelenő új típusú komplex értékelési rendszer, melyben az értékelőskálán meghatározott érdemjegy mellett a hallgató szakmai kompetenciáinak

¹ Leonardo-projekt: 180 fokos visszacsatolási teszt. Az Európai Bizottság szakmai képzési programja. <http://project.kahosl.be/competence/DU/index.asp?Taal=H>

értékelésében is részesül két külső személy (a tereptanár mint potenciális munkaadó és a terepgyakorlat-vezető tanár mint a szemináriumi munka vezetője), valamint saját önértékelése révén. Az értékelések összevetése az erősségekre vagy a hiányterületekre irányítja a hallgató figyelmét (ennek képi megjelenítésére szolgál az ún. pókhálódiaagram), ami a reális szakmai énkép vagy szakmai identitás kialakulását segíti. A belülről történő szakmai építkezés, az önreflexiók általi belső összhang megteremtése a segítő pályán maradás alapszükségei, melyre a képzés tudatosan reagál, és segít kialakítani a megfelelő attitűdöket.

A terepgyakorlatok integráló és intenzív szakaszában egyaránt megjelenik az új típusú értékelési rendszer, mégpedig a hallgató által önállóan (módszertani instrukciók alapján) összeállított szakmai portfólió részeként.

A portfólió a hallgató szakmai tevékenységét, fejlődését demonstráló dokumentáció-gyűjtemény, amely tartalmazza az önálló vagy csoportos szakmai projektek, a szakmai gyakorlatok dokumentációját, eredményeit, és része a későbbiek folyamán elkészülő szakdolgozat is. A hallgató szakmai éréseinek nyomon követése és folyamatos értékelése mellett a hiánypótlást szolgáló célkitűzések és fejlesztések megvalósulásának eredményeit is magában foglalja ez a szakmai gyűjtemény. A hallgató tevékenységének államvizsgán való végső értékelését a portfólió nagymértékben befolyásolja.

Az elméleti képzésre épülő szakmai szocializáció folyamata határozottabban nyomon követhető a képzés gyakorlati koncepciójában. A gyakorlati képzés célja a segítő professzió készségszintű elsajátítása, az elméleti ismeretek gyakorlati, módszertani alkalmazása, valamint az önálló munkára való felkészülés elősegítése.

A szakmai gyakorlat során jelentős szerep jut a személyiség érisi folyamatának, közép-pontba kerülnek a segítő szakmával kapcsolatos kérdések, képességek, attitűdök, melyek a tapasztalatok feldolgozását segítik, facilitálják. A szakmai tárgyakon keresztül feldolgozhatók a gyakorlati terepen szerzett konkrét tapasztalatok, személyes találkozások, érintettségek. A terepgyakorlatot vezető tanár a csoport tagjaival együtt vizsgálja a gyakorlatra vonatkozó elméleti vagy jogszabályi hátteret, az aktuális változások, módosítások figyelembevételével. A tereptanári vezetéssel végzett feldolgozó, elemző munka során a felmerülő kérdéseket, ismereteket a hallgatók hozzák, saját tapasztalataikból merítik. Cél, hogy a különböző tantárgyakból megszerzett tudást a gyakorlat integrálja, így az elméleti ismeretek a gyakorlat oldaláról megfelelő szakmai tartalommal telítődjenek.

A gyakorlati képzés felépítése

A cél a pályakép-szocializációt (szakmaterület-választást) segítő folyamat kialakítása.

I–II–III. félév: alapozó szakasz

- Intézménylátogatás kiscsoportos formában a nevelési és oktatási intézményekben (I.), a gyermekjóléti alap és a gyermekvédelmi szakellátás intézményeiben (II.), valamint a szociális alap- és szakellátás intézményeiben (III.).

- A szakmai készségfejlesztő és a szociális munka tantárgyak mellett gyakorlati tapasztalatok szerzése a szociálpedagógia és a szociális munka alkalmazott területeiről, azok témaközpontú feldolgozása és szakmai kontextusba helyezése.

IV–V. félév: integráló szakasz

- Irányított, önállóan szervezett szakmai gyakorlat az elméleti és a gyakorlati tudás integrálása céljából.
- Az addig elsajátított elméleti, pedagógiai, pszichológiai, szociális ismeretek szakmai tudással, gyakorlati módszerekkel, dokumentációs ismeretekkel gazdagodnak.

VI. félév: intenzív szakasz

- Egyéni, önállóan szervezett szakmai gyakorlat a megszerzett elméleti ismeretek gyakorlatban történő alkalmazása céljából.
- A szociális esetmunka teljes szakmai protokolljának, módszertani gyakorlatának készségi szintű elsajátítása, irányított munkafolyamatok vállalása, dokumentálása, szakmai döntéshelyzetek mérlegelése, a szakmai kommunikációs kompetenciák fejlesztése.

A szakmai gyakorlatban megjelenő tantárgyi kínálat

Intézményi gyakorlat (I–II–III.) ▪ A szociálpedagógus-jelölt tapasztalati tudásának megalapozása a szociálpedagógia és a szociális munka alkalmazott területein.

Szintetizáló szeminárium (I–II–III.) ▪ A terepintézményekben szerzett tapasztalatok szemináriumi formában való feldolgozása, szakmai kontextusba helyezése.

Integráló terepgyakorlat (I–II.) ▪ Az elméleti tudás konkrét gyakorlati ismeretekkel (pl. módszertan, dokumentáció, személyi-tárgyi infrastruktúra) integrálása terepen.

Összefüggő terepgyakorlat ▪ A megszerzett elméleti ismeretek gyakorlatban, szakmai felügyelet mellett történő alkalmazása; az esetmunka professziójának elsajátítása.

Esetmegbeszélő szeminárium ▪ Az összefüggő terepgyakorlat során végzett esetmunka szakmai tapasztalatainak feldolgozása, különböző megoldási alternatívák, módszerek keresése és a konklúziók összegzése.

Reflexív szociálpedagógia gyakorlata (I–II–III.) ▪ A terepgyakorlattal összefüggő szakmai reflexiók kifejtése, megbeszélése. Önreflexió, szakmai kritikai gondolkodás fejlesztése.

A gyakorlati képzéshez szorosan kötődő elméleti tárgyak: szupervízió, esetkommunikáció, a reflexív szociálpedagógia elmélete.

Gyakorlati képzés I–II–III. félév ▪ A képzés célja: a szociálpedagógusi hivatás gyakorlásához szükséges alapozó ismeretek, szakmai perspektívák és attitűdök kialakítása.

Intézményi gyakorlat I–II–III. félév

Csoportos intézménylátogatások során a szociálpedagógia és a szociális munka alkalmazott területeinek, intézmény- és kliensrendszerének megismerésére irányul. Cél a pályakép sokszínűségének megjelenítése, a hallgató szakterület-választásának előkészítése, szakmai

impressziókeltés, attitűdformálás. A hallgató feladata, hogy előre meghatározott megfigyelési szempontok mentén, a tereptanár útmutatása szerint megismerje az adott terepintézményben folyó szakmai munka jellegét, személyi, tárgyi feltételeit, működési elveit, az adott intézményi kultúrát. Törekedjen a kapcsolatteremtésre és a szakmai aktivitásra.

A terephelyek megfigyelési szempontjai:

- az intézmény fő profilja (kinek, mit nyújt);
- az intézmény helye a szociális vagy gyermekvédelmi ellátórendszerben;
- az intézmény szervezeti struktúrájának, működésének, szakmai és szakmaközi fórumainak megismerése;
- szakember-ellátottság, a szociálpedagógus helye és szerepe az intézményben;
- kliensrendszer ismeretei (összetétele, főbb problématerületek, a beutalás, bekerülés rendje);
- szakmai tevékenység megfigyelése, ismerkedő beszélgetés kezdeményezése;
- a gyakorlat alatt megfogalmazódott kérdések, benyomások, észrevételek összegzése.

Szintetizáló szeminárium I–II–III. félév

A gyakorlati oktatás részeként megvalósuló kiscsoportos konzultáció, mely a hallgatók gyakorlati helyeken szerzett élményeinek, személyes benyomásainak, szakmai tapasztalatainak feldolgozását segíti. A szintetizáló szeminárium csoportvezető tanár irányítása mellett zajlik, aki facilitálja a terepintézményekben szerzett „saját élmények”, tapasztalatok feltárását, megbeszélését. A jogi vagy szakirodalmi háttérismeretek elemzésén keresztül jön létre a saját élmények szakmai szintetizálása és szakmapolitikai kontextusba ágyazása.

Súlyponti kérdések:

- az intézményi kultúra megjelenése (mit közvetít az intézmény);
- az érintett célcsoportok jellemzőinek, szükségleteinek és az alkalmazható eljárásoknak, módszereknek a megismerése;
- az érintett intézményekre vonatkozó szakmapolitikai irányelvek aktuális helyzete;
- az intézmények szakmai kapcsolattartásának, kommunikációjának módozatai, a prevenció lehetőségei.

Írásbeli feladatok ▪ A hallgatók gyakorlati naplóban rögzítik a kidolgozott megfigyelési szempontokat, a kiscsoportos konzultációk súlyponti kérdéseinek eredményeit, személyes észrevételeiket, véleményüket, valamint az adott területre vonatkozó, önállóan gyűjtött szakirodalmi bibliográfiát. Levelező és esti tagozaton a hallgatók írásbeli feladata – adott szempontok alapján – összehasonlító elemzés készítése egy, az iskola által kijelölt terephely, valamint egy önállóan szervezett gyakorlat keretében megismert típusintézmény között.

A félév ötfokozatú gyakorlati jeggyel zárul, melynek feltétele valamennyi intézményi gyakorlaton és szintetizáló szemináriumon való aktív részvétel, a gyakorlatok előírás szerinti teljesítésének igazolása, valamint a konzultációk tartalmának naplóban való színvonalas, a kívánt szempontok szerinti rögzítése.

Gyakorlati képzés IV–V. félév

A képzés célja ■ Fokozódó önállósággal a segítő professzió elvárásainak és kihívásainak való megfelelés az alkalmazott területek mélyebb szintű megismerése révén, valamint a szociális készségek és a szakmai tudatosság fejlesztésére törekedve.

Integráló terepgyakorlat I–II. félév

Egyéni terepgyakorlat keretében a család-, gyermek- és ifjúságvédelem területén szociális ellátásokat és szolgáltatásokat biztosító intézményrendszer (II.), valamint a szociális szakosított vagy speciális igényű célcsoportok ellátást biztosító intézményrendszer (II.) megismerése.

Cél: mind az alapellátás, mind a szakellátás rendszerében, a szociális segítő szakember szerepének, helyzetének, dilemmáinak tisztázása; az intézményi gyakorlat protokolljának részletesebb megismerése, az együttműködést elősegítő szakmai fórumokon való részvétel és tapasztalatainak integrálása.

A terepitanár segíti és értékeli is a hallgató gyakorlati teljesítményét. Az értékelés általános szempontjai a következők:

- a hallgató gyakorlatra való felkészültsége, a gyakorlathoz való hozzáállása,
- aktivitása,
- kommunikációs képességei,
- kezdeményező, kapcsolatteremtő készsége,
- kreativitása,
- önállósága és együttműködése,
- a gyakorlati munka dokumentációja.

A reflexív szociálpedagógia gyakorlata I–II. félév

A kiscsoportos szemináriumi munka célja a terepgyakorlat során felmerülő szakmai-módszertani reflexiók megfogalmazása, a szakmai „self” éréseinek nyomon követése, önreflexió gyakorlása és a kritikai gondolkodás, szakmai érvelés kompetenciáinak megalapozása.

Súlyponti kérdések:

- szakmai önismeret (hol tartok most);
- „rogersi hármas”: empátia, kongruencia, feltétel nélküli elfogadás;
- terepválasztás és személyes szakmai involválódás;
- hatékonyságvizsgálat;
- portfólió készítése.

Írásbeli feladatok:

- szakmailag igényes, részletes, a megadott tartalmi és formai követelményeknek megfelelő, elemzésre alkalmas esetleírás,
- szakmai gyakorlati napló,
- szakmaikompetencia-portfólió I. készítése (módszertani instrukciók alapján).

Esetleírás ■ Rövid (min. 5 oldal terjedelmű, 12-es betűnagyság, 1,5 sortávolság, Times New Roman betűtípus), elektronikus formában írt dokumentum a megadott szakmai szempontoknak megfelelően. Célja, hogy a hallgató szakszerűen ismertesse a terepről hozott esetet, és vele kapcsolatban megfelelő szakmai kérdéseket, dilemmákat tudjon megfogalmazni. Az *esetleírás végén világosan meg kell fogalmaznia, hogy a gyakorlónak milyen jellegű segítséget vár bizonyos problémák vagy dilemmák megoldása érdekében a szakemberektől, vagy milyen szakmai érvekkel alátámasztott javaslatai vannak.*

Gyakorlati napló ■ A terjedelme minimum 10 gépelt oldal, 12-es betűnagysággal, 1,5 sortávolsággal, Times New Roman betűtípussal gépelve. A napló tartalmazza a hallgató terepválasztásának rövid indoklását, a választott terephely rövid, lényegre törő bemutatását, sajátosságainak ismertetését; az intézménnyel kapcsolatba kerülő kliens/gyermekpopuláció összetételét, jellemzőit; a klienssel/gyermekkel való kapcsolatfelvétel és kapcsolattartás módjait, nehézségeit (lehetőség szerint példákat is hozzon); a hallgató által megismert nevelői/segítői módszereket, azok gyakorlati alkalmazását (lehetőség szerint példákat is hozzon); a terephelyen megismert adminisztrációs munkát, annak szükségességét; saját feladatait a terepen, ezek tapasztalatait, élményeit, saját munkája, segítői magatartása értékelését; a megismert intézmény feladataival kapcsolatos tapasztalatait, élményeit, gondolatait.

Szakmaikompetencia-portfólió I. ■ A hallgató szakmai önreflexióit tartalmazó személyi portfólió, mely a szaktárgyi, módszertani és szakmai kommunikációs kompetenciákat ismerteti.

A FÉLÉVEK ZÁRÁSA

A félév ötfokozatú gyakorlati jeggyel zárul, melynek feltétele az integráló terepgyakorlatokon és a reflexív szociálpedagógia gyakorlata c. szemináriumokon való aktív részvétel, a gyakorlatok előírás szerinti teljesítésének igazolása, valamint az írásbeli feladatok teljesítése. Az értékelés része az a 180 fokos visszacsatolási teszt, mely a hallgató szakmai kompetenciáinak háromszereplős mérését vizsgálja.

Gyakorlati képzés VI. félév

A képzés célja: a szociális esetmunka professziójának elsajátítása egy összefüggő terepgyakorlat keretében.

A gyakorlóhely jellegének megfelelően ismerje meg a hallgató:

- az adott intézmény struktúráját, annak működését, aktuális problémáit, konfliktusait, ellentmondásait, szociális ellátórendszerben betöltött szerepét;

- a szükségletek és a szolgáltatások közötti kapcsolatrendszert, a szolgáltatás korlátainak, a feltételek javításának és az újabb szolgáltatási igények felismerésének és felismertetésének szükségességét;
- az alkalmazott szociálpedagógiai módszereket;
- az etikai kódex alapelveinek, értékeinek megfelelő munkavégzést;
- a szociális esetmunka teljes szakmai protokollját.

A hallgató feladatai

- A gyakorlati hely szervezése a hallgató feladata (tereptanára csak szakirányú felsőfokú végzettségű szakember lehet), melyet előzetesen egyeztet a gyakorlati képzés vezetőjével.
- Megismeri a választott intézményt, annak kapcsolatrendszerét, működésének jogszabályi hátterét, a helyi szokásokat, az alkalmazott esetkezelési módszereket, eljárásokat.
- Megfigyeli az intézményben nevelkedő vagy az intézménnyel kapcsolatba kerülő gyermekek/kliensek fontosabb személyiségjegyeit, viselkedését; a segítővel való együttműködésüket, ennek nehézségeit; a velük való bánásmód eljárásrendjét, módszereit; az esetkezeléssel kapcsolatos dokumentáció használatát, annak szükségességét.
- Részt vesz a segítő-nevelő munka folyamatában, egyes feladatokat, részfeladatokat a tereptanár irányításával és koordinálásával önállóan is végez.
- Rendszeresen részt vesz az intézmény/szervezet munkaértekezletein, ha van (és ha a résztvevők ehhez hozzájárulnak), szupervízióin.
- A hallgató a gyakorlatot irányító kolléga munkarendje és beosztása szerint tölti gyakorlatát (minimum napi 5 órát kell gyakorlati helyén töltenie), a rábízott feladatokat felelősséggel elvégzi.

A tereptanár feladatai

- Előkészíti, segíti a hallgató gyakorlati munkáját.
- Megismerteti a hallgatót az adott gyakorlólhellyel, saját munkájával, kapcsolatrendszerével, elvárásaival, értékírányultságával.
- Vezeti, irányítja a gyakorlati munkát, elemzi a munka eredményességét, a kudarcok okait.
- Figyelemmel kíséri a hallgató munkáját, szakmai személyiségét, elégedettségét, segíti szakmai elakadásaiban.
- Törekszik az egységes koncepció fenntartására: a napi gyakorlathoz instrukciókat ad, a nap végén számon kéri az elvégzett feladatokat.
- Ha úgy érzi, hogy a hallgató sikertelen, próbálja a feladatokat módosítani.
- Áttekinti a hallgató írásbeli dokumentumait az adatvédelmi törvénynek és az etikai kódexnek megfelelően.
- Írásos jellemzést készít a hallgatóról, majd 1-től 5-ig terjedő skálán osztályozza tevékenységét.

Külföldi gyakorlat

A hallgatóknak lehetőségük van külföldön is gyakorlatot teljesíteni abban az esetben, ha a befogadó intézmény írásban nyilatkozik arról, hogy a tantervi hálóban meghatározott óraszámban biztosít szupervíziót és esetmegbeszélést. A külföldi partnerintézmények listáját szintén tartalmazza a dokumentumtár. A hallgatók a külföldi gyakorlatokat önállóan is szervezhetik, amit együttműködési megállapodás és a kölcsönös feladatok írásban való rögzítése követ. A dokumentált külföldi intézményekbe a hallgatók egyéni pályázat útján jelentkezhetnek, mely elbírálása a nyelvi és az elvárt szakmai kompetenciák felmérésének eredményén alapul.

Összefüggő terepgyakorlat

Időtartama *nappali tagozaton* 12 hét (összesen 300 óra), amelybe beépítve jelennek meg az elméleti tárgyakhoz rendelt szakmai gyakorlatok.

1. hét (helyszín: NYME BPK)

Alapozó vagy ráhangoló szakasz: felkészítés a terepgyakorlatra, az írásos szempont- és követelményrendszer magyarázata, az esetmegbeszélés és a szupervízió elméleti, módszertani kereteinek értelmezése, megbeszélése.

2–7. hét: összefüggő terepgyakorlat a választott intézményben.

8. hét (helyszín: NYME BPK)

Intenzív szakasz: elméleti felkészítés, a terepgyakorlatok egyéni specifikumainak, saját élmények, tapasztalatok tematikus megbeszélése, önálló esetismertetés és annak kiscsoportos feldolgozása.

9–14. hét: összefüggő terepgyakorlat a választott intézményben

15. hét (helyszín: NYME BPK)

Elmélyítő szakasz: elmélet és gyakorlat integrálása, saját élmények, tapasztalatok tematikus megbeszélése, a gyakorlati terepmunka bemutatása egy 15 perces prezentációban.

Az összefüggő terepgyakorlat időtartama levelező és esti tagozaton a csökkentett óraszámuk megfelelően 5 hét (összesen 125 óra).

Esetmegbeszélő szeminárium

A kiscsoportos szeminárium célja a módszertan megismertetésével, hogy aktív segítséget nyújtson az összefüggő terepgyakorlat során szerzett tapasztalatok, szakmai élmények, valamint az esetmunkával összefüggő problémák feltárásában, a gyakorlati feladatok megoldásában. Egy ismertetett eset feldolgozásával a csoport különféle elméleti, megoldási lehetőségek keresésére törekszik.

A szemináriumi munkához szükséges a 125, valamint a 300 órás gyakorlati időtartam alatt nappali képzésben legalább kettő, esti-levelező képzésben egy irányított esetmunkában való hallgatói részvétel. Az irányított esetmunka a tereptanár szakmai irányítása mellett létrejövő önálló feladatok, részfeladatok vállalása és dokumentált vezetése. Szükséges, hogy

a hallgató számára tereptanára elérhető legyen a terepgyakorlat alatt, tudjon vele konzultálni. A szemináriumi beszélgetések a közös problémafelvetések, az esettanulmányok vezetését meghatározó élmények, reflexiók, gyakorlati, módszertani lehetőségek prezentálására, majd közös értelmezésére adnak lehetőséget. Ez a folyamat egyben segíti a választott esettanulmány elkészítését is. Cél, hogy a hallgató a jelenlegi helyzetet értékelve képes legyen szakmai konklúziók levonására, lehetséges megoldási formák, módszerek keresésére.

Reflexív szociálpedagógia gyakorlata III.: A kiscsoportos szemináriumi munka célja a terepgyakorlat során felmerülő szakmai-módszertani reflexiók megfogalmazása, a szakmai „self” éréseinek nyomon követése, önreflexió gyakorlása és a kritikai gondolkodás, szakmai érvelés kompetenciáinak megalapozása. A hallgatók kiegészítik, elemzik már meglévő szakmai portfólióikat.

Írásbeli feladatok

- szakmailag igényes, részletes, a megadott tartalmi és formai követelményeknek megfelelő, elemzésre alkalmas esettanulmány,
- szakmai gyakorlati napló,
- szakmaikompetencia-portfólió II. készítése.

Esettanulmány ▪ A terjedelme minimum 10 gépelt oldal, 12-es betűnagysággal, 1,5 sortávolsággal, Times New Roman betűtípussal gépelve. Tartalmazza: az esetválasztás indoklását, azt, hogy mikor, milyen módon került kapcsolatba esete alanyaival; az eset előzményeit, az esetkezelés eddigi tapasztalatait; a jelen állapotot s a megoldásra váró feladatokat, beavatkozási módokat, valamint a tőlük várt eredményeket; saját megfigyeléseit, benyomásait, tapasztalatait; a lehetőségek, megoldási javaslatok felvázolását.

Szakmai gyakorlati napló ▪ A terjedelme minimum 10 gépelt oldal, 12-es betűnagysággal, 1,5 sortávolsággal, Times New Roman betűtípussal gépelve.

Szakmaikompetencia-portfólió II. ▪ A hallgató szakmai önreflexióit tartalmazó személyi portfólió, mely a szaktárgyi, módszertani és szakmai kommunikációs kompetenciákat ismerteti. A portfólió végleges formája ebben a félévben ölt testet.

A FÉLÉV ZÁRÁSA

A félév ötfokozatú gyakorlati jeggyel zárul, melynek feltétele, az összefüggő terepgyakorlaton, az esetmegbeszélő szemináriumokon, valamint a reflexív szociálpedagógia gyakorlata c. szemináriumokon való aktív részvétel, a gyakorlatok előírás szerinti teljesítésének igazolása, valamint az írásbeli feladatok teljesítése. A félév zárásának része még egy negyedórás, a gyakorlati hely bemutatását és az írásban leadott esettanulmány szóbeli védését tartalmazó prezentáció elkészítése és bemutatása, melyre az esetmegbeszélő szemináriumon kerül sor.

Az értékelés része itt is a 180 fokos visszacsatolási teszt és az azt ábrázoló pókháló-diagram.

IRODALOM

DR. BACSI ZSUZSANNA – BÁTRI BLANKA – FAZEKAS KATALIN – DR. SEDIVINÉ BALASSA ILDIKÓ – VIDÉKINÉ REMÉNYI JUDIT: *Új típusú tanulói értékelési módszerek a felsőfokú szakképzésben*. Számalk Zrt., Budapest, 2003.

HRUBOS ILDIKÓ – TOMASZ GÁBOR (SZERK.): *A bolognai folyamat intézményi szinten*. FKI Kutatás közben sorozat, Budapest, 2007.

<http://project.kahosl.be/competence/DU/index.asp?Taal=H>

LEONARDO DA VINCI-PROJECT: *Kompetenciaértékelő eszközök a felsőoktatásban*. Az Európai Bizottság szakmai képzési programja. Számalk Zrt., Budapest, é. n.

RIEZ ANDREA: *A reflektív szociálpedagógia elmélete*. Kézirat. NYME BPK, Sopron, 2009.